

בטהרות [אף שאינו זכור שנגע בדבר טמא],
אוכלין על ידיו טהרות. (218)

קטן היודע לישאל, כלומר, שיודע לענות על השאלה האם נגע בדבר טמא, אזי, אם היה זה ספק טומאה הנמצא ברשות היחיד ושאלו את הקטן האם נגע בו או לא, ואמר איני יודע, ספיקו טמא.

אבל, אם היה הספק ברשות הרבים ושאלוהו האם נגע ולא ידע להשיב — ספיקו טהור.

הלכה זו שספק טומאה ברשות היחיד טמא נלמדת בקל וחומר מסוטה, כמבואר במסכת סוטה דף כח א, וכיון שסוטה מקומה הוא רשות היחיד למדנו שבכל ספק טומאה יש להחמיר רק ברשות היחיד.

כהן קטן היודע לפרום כפיו, הכל יודעים שהגדיל כבר והביא ב' שערות, שכן קטן אינו נושא כפיו, ולכן חולקין לו תרומה

בבית הגרנות. (219) אבל קודם לכן אין חולקין לו תרומה בבית הגרנות, אפילו אם יודע המחלק שקטן זה יודע לשומרה. והטעם בזה הוא, כיון שאין הכל מכירין אותו לידע שמשמר את התרומה, אם יראו שמוסרין לו אותה זהו בזיון לתרומה, שיהיו סבורים שאינו משמרה.

קטן היודע לשחוט, אוכלין משחיטתו אף מב-ב על פי שאינו בקי בהלכות שחיטה וכפי שיתבאר בסמוך. (220)

אמר רב הונא: והוא שגדול עומד על גביו, ומשגיח עליו שישחט כראוי, שלא ישהה בשחיטתו, ולא ילחץ את הסכין על צואר הבהמה, שעל ידי זה תאסר משום "דרוסה", לפי שלא מתה רק על ידי חיתוך הסכין אלא גם מחמת הלחץ. אלא מוליך ומביא את הסכין בתנועה של חיתוך בלבד.

קטן היכול לאכול כזית דגו, מרחיקין מצואתו וממימיו רגליו ארבע אמות, אם

כב] גרס אחרת: "הקטן שאין בו דעת לפרוס חוקו אין חולקין לו תרומה בבית הגרנות". ולגרסא זו הפירוש, שאם רואים שיודע לפרוס מנתו באופן שלא תתפורר ותפסד התרומה חולקין לו תרומה בבית הגרנות. אבל אם אינו נזהר לשומרה אין חולקים לו ממנה.

220. רש"י פירש: היודע לשחוט — לאמן ידיו לשחיטה, אף על פי שאינו בקי בהלכותיה. ולמדו התוספות מדבריו, שאם אינו מיומן בשחיטה אף שגדול עמד על גביו וראה שלא שעה בה ולא דרסה, לא מהני ואסור לאכול משחיטתו. ויש מן הראשונים שחלקו עליו בזה, וכתבו דכל שגדול עמד על גביו וראה ששחט כדין שחיטתו כשרה, וראה ילקוט מפרשים.

218. כך פירש רש"י. אבל הר"ן כתב, שיש גורסים: קטן היודע לשמור אוכלין, אוכלין על ידו טהרות. והא קא משמע לן, שאם הוא יודע לשמור אוכלין מטומאה סומכים על שמירתו. כלומר, לגרסא זו אין הנידון כלל אם יכול הוא לשמר ידיו מן הטומאה, אלא שאם בר דעת הוא בכדי לשמר אוכלין שלא יגעו בדבר טמא, אוכלין על ידו — דהיינו בשמירתו, ולא חוששים שמא נטמאו.

וקא משמע לן, דאף שקטן אינו נאמן באיסורים דאורייתא כמבואר בפרק קמא דפסחים, מכל מקום להעמיד דבר טהור על חזקתו נאמן.

219. הרמב"ם [הלכות תרומות פרק יב הלכה

גדול, אף על פי שאינו יכול הגדול הזה לאכול כזית בכדי אכילת פרס, יש להתרחק מצואתו, דכתיב [קהלת א]: "ויסוף דעת יוסף מכאוב", שצואתו מסרחת.

קטן היכול לאכול כזית צלי ממנים אותו עם בני החבורה, ושוחטין עליו את הפסח, שנאמר [שמות יב]: "איש לפי אכלו", שיהיה ראוי לאכול.

רבי יהודה אומר: עד שיכול לברר להבחין מהו הדבר הראוי לאכילה.

ביצד? אם כאשר נותנין לו צרור [אבן] מכיר הוא בכך שאין הצרור ראוי לכלום וזורקו, ואילו כאשר נותנים לו אגוז מכיר הוא בערכו ונוטלו לאוכלו, ראוי הוא להמנות על קרבן הפסח.

היה הגדול רוצה להתפלל, היות ומזמן שטועם טעם דגן צואתו מסרחת, ובלבד שאכל כזית דגן. (221)

אמר רב חסדא: והוא שיכול הקטן לאוכלו לכזית דגן בכדי זמן "אכילת פרס". כי אם שוהה באכילתו יותר משיעור זמן זה, אין אכילתו מצטרפת לשיעור כזית.

זמן "אכילת פרס" הוא הזמן הנדרש לאכילת חצי ככר [של שמונה ביצים, מכאן נגזרת המילה פרס שמשמעותה פרוסה] שהיא שיעור של ארבע ביצים.

הככר השלימה של שמונה ביצים היא הככר שמשערין בה מזון שתי סעודות, שהוא השיעור הנצרך לערובי תחומין.

אמר רב חייא בריה דרב יבא: ובצואת

הדרן עלך לולב הגזול.

יוסף [אורח חיים סימן פא] כתב שאין נראה כן מדברי שאר ראשונים, אלא כל שראוי לאכול כזית דגן בכדי אכילת פרס מרחיקין מצואתו.

221. כן כתב רש"י, שדוקא אם אכל כזית דגן מרחיקים מצואתו. אבל אם לא אכל, אף שיכול הוא לאכול כזית אין מרחיקין מצואתו. ובבית

פרק לולב וערבה

מתניתין:

א. מצות נטילת **לולב** במקדש, שנוהגת במקדש, מן התורה, בכל שבעת הימים של חג הסוכות.

וכן מצות **ערבה** שנוהגת במקדש בשבעת הימים הללו [ויתבאר בגמרא מהו גדרה של הנטילה הזאת, אם היא תקנה של נביאים או רק מנהג שהנהיגו, והאם הכונה היא שנוטלים הכהנים ערבה בידיהם ומקיפים בהליכה ברגליהם את המזבח, או שזוקפים ערבות ומטים את גובהן מסביב למזבח] —

פעמים שאין הלולב והערבה "דוחים" את השבת, ואז מקיימים את מצותם רק במשך **ששה ימים**, מתוך שבעת ימי חג הסוכות.

ופעמים שהם "דוחים" את השבת. ואז, הם נוהגים **שבעה ימים**. דהיינו, בכל ימי חג הסוכות.

ויתבאר במשנה בהמשך אימתי הם "דוחים" את השבת, ואימתי לא.

ב. מצות אמירת **ההלל** במלואו, ללא דילוג.

וכן מצות **השמחה** באכילת בשר שלמים.

נוהגות בכל **שמונה הימים**, כולל יום שמיני עצרת.

ג. מצות ישיבת סוכה,

וכן מצות **ניסוך המים** על גבי המזבח — נוהגות במשך כל **שבעה הימים** של חג הסוכות, אך לא בשמיני עצרת.

ד. **החליל**, שמחללים בו, וכן שאר כלי נגינה, שמנגנים בהם ב"שמחת בית השואבה", שהיו עושים אותה לכבוד שאיבת ניסוך המים, לא היה דוחה שבת או יום טוב.

ולכן, כאשר היום טוב הראשון חל באחד מימות החול של השבוע, היו מחללים בו רק במשך **חמשה ימים**, היות ואין לחלל בו, לא ביום טוב הראשון ולא בשבת חול המועד.

ואילו כאשר יום טוב הראשון היה חל בשבת, היו מחללים בו במשך **ששה ימים**, מפני שנשארו ששה ימי חול.

ועתה מבארת המשנה כיצד נוהגים הכללים הללו:

זה ששנינו: **לולב** נוהג **שבעה ימים** — **כיצד?**

יום טוב הראשון של חג הסוכות שחל להיות בשבת — נוטלים **לולב** במקדש במשך **שבעה ימים**.

לפי שמצות נטילת לולב במקדש ביום טוב

הלולב בשבת ברשות הרבים, והחזנין השמשים מקבלין מהן את לולביהם, וסודרין אותן על גבי איצטבא.

ואילו הזקנים היו מניחין את הלולבים שלהן בלשכה.

וכית הדין היו מלמדין אותם, את כולם, לומר:

כל מי שמגיע לולבי לידו — הרי הוא לו במתנה.

ותקנו זאת שמא יחליפו לולביהם, וצריך לומר כן כדי שיצאו בו ידי חובה, ולא יהיה הלולב פסול מצד גזול או שאול.

למחר, היו משכימין ובאין למקדש. והחזנין היו זורקין אותם [את הלולבים] לפניהם. והן מחטפין או הלולבים, והיו מכין איש את חברו בשעת החטיפה.

וכשראו בית דין שבאו לידי סכנה —

התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל את הלולב בשבת בביתו, ולא במקדש.

גמרא:

מתבאר במשנה כי לפני התקנה של בית דין שיטול כל אחד את הלולב בביתו, היו נוטלים את הלולב במקדש בשבת רק בשבת שחל בו יום טוב ראשון אך לא בשבת חול המועד סוכות.

והוינן בה: אמאי לא דוחה מצות לולב במקדש, שהיא מן התורה כל שבעה, גם את שבת חול המועד?

ראשון "דוחה" את השבת [וה"דחיה" היא בכך שלא גזרו בו חכמים שלא ליטלו, אך אין היא דחיה ממשית של איסור שבת, שהרי אין בנטילת הלולב כל מלאכה, ואילו העברתו ברשות הרבים אכן לא הותרה].

ואם חל יום טוב ראשון בשאר כל הימים, נוטלים את הלולב ששה ימים בלבד, לפי שגזרו חכמים שלא ליטול לולב בשבת חול המועד אפילו במקדש.

וזה ששנינו: מצות ערבה שבעה ימים — כיצד?

יום השביעי של ערבה [הנקרא כיום "הושענא רבה"], שחל להיות בשבת — נהגת במקדש מצות ערבה כל שבעה ימים, ולא גזרו בה חכמים שלא לקיימה בשבת מחשש שמא יעבירוה ברשות הרבים, היות ומצות ערבה שבמקדש ביום השביעי דוחה את השבת.

ואם חל יום השביעי בשאר כל הימים — נהגת מצות ערבה רק ששה ימים, כי שבת חול המועד אינה נדחית מפני מצות ערבה.

וטעם החילוק בין מצות ערבה ביום השביעי שדוחה שבת לבין מצות ערבה בשאר הימים שאינה דוחה שבת, יבואר בגמרא.

ועתה מוסיפה ומבארת המשנה:

מצות לולב, שנוהגת במקדש אפילו בשבת, כאשר חל יום טוב הראשון בשבת — כיצד היו נוהגים בטלטול הלולב?

יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת — מוליכין כל האנשים את לולביהן מערב שבת להר הבית, לפי שאסור לטלטל את

והרי **טלטול** הלולב כטלטול עצים **בעלמא** הוא נחשב, ואם כן, **לידחי שבת**, ומה טעם ראו חכמים לגזור ולבטל את המצוה?!

אמר רבה: גזרה **שמא יטלנו** ללולב בשבת **בידו**, וילך ברשות הרבים **אצל** מי שהוא בקי בנענוע הלולב או בברכת הלולב, כדי ללמוד ממנו את סדר הנענועים או הברכות, **ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים**.

ואותו חשש **היינו טעמא** לגזירה **דשופר**.

והיינו נמי טעמא לגזירה **דמגילה**.

שמנעו חכמים את קיום מצותם בשבת, מחמת החשש שיבואו לטלטלם ברשות הרבים, כדי לילך אצל בקי ללמוד.

ופרכינן: **אי חכי**, שיש לחוש שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, אם כן, **יום ראשון** של חג שחל בשבת, **נמי** ניחוש לכך, ונגזור שלא ליטול בו לולב במקדש.

ומשנינן: ביום טוב **ראשון** שחל בשבת אין לחשוש שיבואו לטלטל את הלולב ברשות הרבים, כי **הא תקינו ליה רבנן** שיטלנו רק **בביתו**, ולא יטלנו במקדש. ומכח הגזירה הזאת יזכרו שלא לטלטלו ברשות הרבים.

ופרכינן: **התינח אחר תקנה**, שפיר אין לגזור ביום טוב ראשון שחל בשבת, היות וזכור הוא שלא להוציאו, מכח התקנה שנוטלו בביתו ולא במקדש.

אבל **קודם** שתיקנו בית דין **תקנה** זאת שיטלנו בביתו ולא במקדש — **מאי איכא למימר?** מדוע התירו ליטול במקדש ולא חששו שמא יטלטלנו ברשות הרבים, כמו שחששו בשבת חול המועד.

וכיון שנדחה חילוק זה, מחלקת הגמרא חילוק אחר:

אלא, יום טוב **ראשון**, שמצות נטילת לולב חשובה בו, היות **דאיתיה** שיש בו מצות לולב **מן התורה** גם **בגבולין**, מחוץ למקדש, לפיכך **לא גזרו ביה רבנן** שלא ליטלו בשבת [ובתחילה לא גזרו לא במקדש ולא בגבולין].

אבל **הנך**, שאר הימים, **דליתנחו**, שאין בהם חיוב נטילת לולב **מן התורה בגבולין** אלא רק במקדש — הרי כיון שהם פחות חשובים מהיום הראשון, **גזרו בהו רבנן** שלא ליטול לולב בשבת במקדש, מחמת החשש שמא יטלנו בידו, וילך אצל בקי ללמוד, ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים.

ופרכינן: **אי חכי**, שבתחילה לא גזרו חכמים על נטילת לולב במקדש ביום טוב ראשון שחל בשבת משום חשיבותו של הלולב באותו יום, כיון שניטל בו גם בגבולין מן התורה.

אם כן, **האידינא**, בזמן הזה — **נמי** לא נגזור שלא ליטלו ביום טוב ראשון שחל בשבת, מחמת חשיבותו. שהרי ביום הראשון לולב ניטל מן התורה אפילו בגבולין.

ומשנינן: **אנן**, אנו, המצויים בכבל — **לא ידעינן בקיבוץא דירחא**, שאין אנו יודעים בודאות מתי הוא היום הראשון, כי יתכן שעיברו בית הדין בארץ ישראל את חודש אלול, ואז חל היום הראשון של יום טוב רק למחר, ואין נוהגת בשבת זו מצות לולב.

וכיון שאינו בודאי היום טוב הראשון, לכן גזרו חכמים על בני כבל שלא ליטול לולב